

Κωστής Κοκκινόφτας
Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου
Ο ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Οι πρώτες αναφορές

Οι ιστορικές πηγές των πρώτων Χριστιανικών χρόνων αναφέρουν πολλές περιπτώσεις πιστών, ανδρών και γυναικών, οι οποίοι έζησαν μοναχικό βίο και αφιερώθηκαν εξολοκλήρου στη λατρεία του Τριαδικού Θεού. Ανάμεσα στα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα γυναικών είναι αυτό της μαθήτριας του Αποστόλου Παύλου, Αγίας Πρωτομάρτυρας και Ισαποστόλου Θέκλας, η οποία ασκήτευσε κατά τη διάρκεια του 1ου μ.Χ. αιώνα στο όρος Καλαμών της Σελεύκειας, στη Μικρά Ασία¹. Αρκετά χρόνια αργότερα, κατά τον 3ο και 4ο αιώνα, οι ασκητές, οι οποίοι, απαρνούμενοι τα εγκόσμια, επέλεξαν για τη διαμονή τους περιοχές απομακρυσμένες από τα χωριά και τις πόλεις, συνενώθηκαν σε ομάδες και δημιούργησαν τις πρώτες Μονές, οι οποίες είχαν κατάλληλα διαρρυθμισμένους χώρους και οργανωμένη μοναχική ζωή. Ο μοναχισμός γνώρισε την περίοδο αυτή άνθηση με επίκεντρο την Αίγυπτο, εξαιτίας της παρουσίας των μεγάλων μορφών των Αγίων Αντωνίου και Παχωμίου, οι οποίοι καθοδήγησαν τα πρώτα βήματά του και συνέταξαν τα τυπικά, που ρύθμιζαν την καθημερινή ζωή των μοναχών. Όπως μάλιστα αναφέρεται χαρακτηριστικά, ο Άγιος Παχώμιος μερίμνησε και για την πνευματική καθοδήγηση αδελφότητας μοναζουσών, οι οποίες ζούσαν οργανωμένο κοινοβιακό βίο².

Σταδιακά, από την Αίγυπτο ο μοναχισμός εξαπλώθηκε και στις γύρω χώρες, όπως και στην Κύπρο³, όπου θεμελιώθηκε στα μέσα του 4ου αιώνα από τον Άγιο

---

1. Βιβλιογραφία για τον βίο της Αγίας Θέκλας, και ειδικότερα για την τιμή της στην Κύπρο, βλ. στον τόμο: Θεοχάρη Σχίζα, Κύπρια Μηναιά, τ. Α΄, Λευκωσία 1994, σ. 125-126.

2. Τίτου Ματθαϊάκη, Ο Γυναικείος Μοναχισμός, Αθήνα 1978, σ. 18.

3. Για την ιστορία του γυναικείου μοναχισμού στην Κύπρο είχαμε δημοσιεύσει παλαιότερα σχετικό κείμενο. Βλ. Κωστή Κοκκινόφτα, «Ο Γυναικείος Μοναχισμός στην Κύπρο», Πολιτιστική Κύπρος 2 (1997) 52-60. Για το ίδιο θέμα βλ. επίσης: Αρχιμ. Λεόντιου Χατζηκώστα, «Ο Γυναικείος Μοναχισμός στην Κύπρο», Τα Λεύκα 22 (1988) 20-24· Κώστα Παπαγεωργίου, Ο Ορθόδοξος Γυναικείος Μοναχισμός στην Κύπρο, Κύπρος 2014.

Ιλαρίωνα, ο οποίος εγκαταστάθηκε στο νησί μαζί με τον μαθητή του Ησύχιο, αφού είχε ασκητεύσει για κάποιο χρονικό διάστημα κοντά στον Άγιο Αντώνιο⁴. Στην ίδια περίοδο ανάγεται και η πρώτη, από ό,τι έχουμε υπόψη, μαρτυρία για λειτουργία γυναικείας Μονής στην Κύπρο από τον Επίσκοπο Λήδρας Άγιο Τριφύλλιο, μαθητή του Αγίου Σπυρίδωνα. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στον βίο του, όταν ο Άγιος εξελέγη Επίσκοπος, ανήγειρε, στα μέσα περίπου του 4ου αιώνα, με δαπάνες της μητέρας του, Δομνίκης, γυναικεία Μονή στη Λευκωσία, στην οποία εισήλθε αργότερα ως μοναχή και η ίδια. Σύμφωνα με την επιθυμία του Αγίου, στη Μονή αυτή θα έβρισκαν φιλοξενία οι προσκυνήτριες μοναχές, οι οποίες μετέβαιναν από την Κωνσταντινούπολη στα Ιεροσόλυμα, για να επισκεφθούν τους Αγίους Τόπους⁵.

Από ισχυρές τοπικές παραδόσεις γνωρίζουμε ακόμη, ότι κατά τη βυζαντινή περίοδο υπήρξαν γυναίκες αφιερωμένες στον Χριστό, οι οποίες έζησαν ασκητικό βίο σε ερημητήρια του νησιού. Για παράδειγμα, η Αγία Φωτεινή (ή Φωτού) έζησε, όπως αναφέρεται, σε σπήλαιο στο χωριό Άγιος Ανδρόνικος Καρπασίας. Για τον βίο της, όμως, δεν έχουν διασωθεί πληροφορίες από πηγές των βυζαντινών χρόνων, παρά μόνο μεταγενέστερες αναφορές, όπως από τον χρονικογράφο Λεόντιο Μαχαιρά (15ος αι.)⁶ και τον μοναχό Ακάκιο στο γνωστό χειρόγραφο του (1733)⁷.

---

4. Για τον βίο του Αγίου Ιλαρίωνα και τη σχέση του με την Κύπρο βλ. S. Hieronymi, "Vita S. Hilarionis erimitae", στον τόμο: J. - P. Migne, Patrologia Latina, v. 23, Paris 1845, σ. 52-54. Επίσης βλ. Αθανάσιου Παπαδόπουλου - Κεραμέα, Ανάλεκτα Ιεροσολυμιτικής Σταχυολογίας, τ. Ε΄, Αγία Πετρούπολη 1888, σ. 132-136.

5. «Φροντιστήριον δέ δειμάμενος γυναιξί ταῖς πρὸς μητρὸς δαπάναις, εἶτα καί ταύτην τὰ μοναστῶν ὑποδῦναι πείσας, θεσμὸν ἀμμᾶσιν ὁποιανδηποῦν τῶν μοναστριῶν κατ' ἔρωτα διήθεν τῶν ἱερῶν τόπων ἀπάρασαν τῆς Βασιλίδος πόλεως κάκεισε γενομένην ξενοδοχεῖσθαι μάλα ῥαδίως ἀποῦσάν τε καί ἐπανιοῦσαν· ὅς δήπου γε ὄρος μέχρι τοῦδε τηρούμενος δείκνυται». Βλ. François Halkin, "La vie de S. Triphyllios, évêque de Chypre au VI siècle", Analecta Bollandiana 66 (1948) 16-17. Επίσης, για την ίδρυση γυναικείας Μονής από τον Άγιο Τριφύλλιο, βλ. Αθανάσιου Παπαγεωργίου, Ο Άγιος Τριφύλλιος, Λευκωσία 1999, σ. 6, 10.

6. Άντρου Παυλίδη, Λεόντιου Μαχαιρά Χρονικόν, Λευκωσία ²1995, σ. 29.

7. Κωνσταντίνου Σπυριδάκι, «Οι Άγιοι Καρπασίας Φίλων, Συνέσιος, Θύρσος, Φωτεινή, Σωζόμενος», Κυπριακά Σπουδαί 11 (1948) κη΄ - κθ΄. Για τα σωζόμενα

Η περίοδος της Λατινοκρατίας (1191-1571)

Είναι αξιοσημείωτο ότι, κατά το δεύτερο μισό του 12ου αιώνα, μαρτυρείται από τον Άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο, ότι η μητέρα του είχε καρεί μοναχή, γεγονός που καταδεικνύει την εξακολούθηση της συνέχισης του θεσμού του γυναικείου μοναχισμού, μέχρι το τέλος της βυζαντινής περιόδου της κυπριακής ιστορίας⁸. Άλλωστε αναφορές των πρώτων χρόνων της Λατινοκρατίας στη λειτουργία των γυναικείων Μονών της Βλαχερνίτισσας και της Υπεράγνου Θεομήτορος, της επονομαζομένης Μεγάλης Μονής, οδηγούν στο έμμεσο συμπέρασμα της ύπαρξης αντίστοιχων Μονών και προηγουμένως. Όπως σημειώνει ο θεμελιωτής του μοναχισμού της Μονής Μαχαιρά Όσιος Νείλος στην «Τυπική Διάταξή» του, που γράφτηκε το 1201, η πρώτη από τις ανωτέρω Μονές ιδρύθηκε από τον ίδιο στην Ταμασό. Προσθέτει επίσης, ότι μερίμνησε και για τη μελλοντική διαποίμανση της αδελφότητάς της από Ιερόμοναχο, που όρισε για τον σκοπό αυτό, καθώς και για τη συντήρησή της, με την παραχώρηση σε αυτήν του 8% των εισοδημάτων της Μονής Μαχαιρά⁹. Για τη δεύτερη Μονή, αυτήν της Υπεράγνου Θεομήτορος ή Μεγάλης Μονής, γίνεται αναφορά στη διήγηση του μαρτυρίου των δεκατριών μοναχών της Παναγίας της Καντάρας, οι οποίοι μαρτύρησαν στη Λευκωσία, το 1231, όταν οι Φράγκοι κατακτητές επεδίωξαν να τους υποχρεώσουν να αποδεχθούν τη διδασκαλία της Λατινικής Εκκλησίας¹⁰. Δεν διασώζονται, όμως, άλλες πληροφορίες για την ιστορία της.

Παρόμοιες αναφορές στη λειτουργία γυναικείων Μονών, κατά την ίδια περίοδο, κυρίως Λατινικών, γίνονται και στα χρόνια που ακολούθησαν. Ανάμεσά τους περιλαμβάνεται η Λατινική Μονή της Αγίας Θεοδώρας, που ιδρύθηκε από την

χειρόγραφα των χρόνων της Τουρκοκρατίας και τη νεότερη βιβλιογραφία για τον βίο της Αγίας Φωτεινής βλ. Θεοχάρη Σχίζα (επιμ.), Κύπρια Μηναία, τ. Ι΄, Λευκωσία 2008, σ. 32-38.

8. Χρήστου Οικονόμου, Ο Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος. Προσωπικότητα - Συγγράμματα και ερμηνευτικές προσεγγίσεις, Πάφος 2010, σ. 77.

9. Ιωάννη Τσικνόπουλου, Κυπριακά Τυπικά, Λευκωσία 2001, σ. 64· Οικονόμου Παρακευά Αγάθωνος, Αγίου Νείλου Τυπική Διάταξις, Λευκωσία²2001, σ. 186-189.

10. Θεόδωρου Παπαδόπουλου, «Μαρτύριον Κυπρίων», στον τόμο: Ανδρέα Μιτσιδη (επιμ.), Τόμος αναμνηστικός επί τη πεντηκονταετηρίδι του περιοδικού «Απόστολος Βαρνάβας» (1918-1968), Λευκωσία 1975, σ. 321.

κόμισσα του Μοντμπελιέ Αλίκη ντ' Ιμπελέν, το 1244, και αποτελείτο από μοναχές του τάγματος των Κιστερκιανών¹¹. Εκατόν πενήντα χρόνια αργότερα, το 1394, ο Ιταλός περιηγητής Νικόλας ντι Μαρτόνι επισκέφθηκε τη γυναικεία Μονή του Αγίου Θεοδώρου στη Λευκωσία¹². Δεν είναι γνωστό, όμως, αν πρόκειται για διαφορετική Μονή από την προηγούμενη, ή εάν ο Μαρτόνι κατέγραψε λανθασμένα το όνομά της. Οποσδήποτε Μονή, αφιερωμένη στον Άγιο Θεόδωρο, χωρίς να διευκρινίζεται αν πρόκειται για ανδρική ή γυναικεία, λειτουργούσε στη Λευκωσία μέχρι το τέλος της Λατινοκρατίας, αφού το κτηριακό της συγκρότημα περιλαμβανόταν ανάμεσα σε αυτά, που κατεδαφίστηκαν από τους Ενετούς, το 1567, για να χρησιμοποιηθούν τα δομικά τους υλικά για την κατασκευή του νέου τείχους της πρωτεύουσας¹³.

Σύμφωνα με τον προαναφερθέντα Λεόντιο Μαχαιρά (15ος αι.), στη Λευκωσία λειτούργησε την ίδια περίοδο και η γυναικεία Μονή του Αγίου Μάμα. Όπως αναφέρει, το 1376, ο ιερέας Φίλιππος επισκέφθηκε στη Μονή αυτή τη μοναχή μητέρα του, η οποία ήταν Ελληνίδα, γεγονός που έμμεσα υποδηλώνει ότι επρόκειτο για Ορθόδοξη Μονή¹⁴. Παρόμοια αναφορά στη Μονή του Αγίου Μάμα γίνεται και από άλλους συγγραφείς της περιόδου, όπως τον Φλώριο Βουστρώνιο¹⁵ και τον Φρανσίσκο Αμάντι¹⁶.

Πολύ περισσότερες πληροφορίες για τις γυναικείες Μονές, που λειτουργούσαν κατά τη Λατινοκρατία στην Κύπρο, και ειδικά στη Λευκωσία, διασώθηκαν κατά τον 16ο αιώνα. Για παράδειγμα, σε έγγραφο του έτους 1544

---

11. Luis de Mas Latrie, *Histoire de l'île de Chypre sous le règne des Princes de la maison de Lusignan*, v. III, Paris 1855, σ. 644-645.

12. Άντρου Παυλίδη, *Η Κύπρος ανά τους αιώνες μέσα από τα κείμενα ξένων επισκεπτών της*, τ. Α΄, Λευκωσία 1993, σ. 111.

13. Steffano Lusignano, *Chorographia et breve Historia Universale dell'isola de Cipro*, Bologna 1573, σ. 15a· Αρχιμανδρίτη Κυπριανού, *Ιστορία Χρονολογική της Νήσου Κύπρου*, ερανισθείσα εκ διαφόρων ιστορικών και συντεθείσα απλή φράσει, Ενετία 1788, σ. 45.

14. Ά. Παυλίδη, *Λεόντιου Μαχαιρά Χρονικόν*, ό.π., σ. 438.

15. René de Mas Latrie, *Chronique de l'île de Chypre*, par Florio Bustron, Paris 1886, σ. 343· Άντρου Παυλίδη - Άννας Ερκολιάνι, *Ιστορία της Κύπρου του Φλώριου Βουστρώνιου*, Λευκωσία 1998, σ. 306-307.

16. René de Mas Latrie, *Chroniques D'Amadi et de Strambaldi*, Paris 1893, σ. 483.

σημειώνεται ότι δύο από αυτές, η Λατινική Santa Maria del Sur και η Ορθόδοξη Παναγία Παλλουριώτισσα, συντηρούνταν από τον φόρο, που κατέβαλλαν όσες Ορθόδοξες ανδρώες Μονές είχαν εισόδημα άνω των 100 δουκάτων¹⁷. Στην ύπαρξη γυναικείων Μονών στην πρωτεύουσα αναφέρεται και ο γενικός προβλεπτής της Κύπρου Βερνάρδος Σαγρέδος σε έκθεση, που συνέταξε το έτος 1562¹⁸. Ο δε Δομηνικανός μοναχός Στέφανος Λουζινιάν σε βιβλίο του για την Κύπρο, που εξέδωσε το 1573 στα ιταλικά και το 1580 στα γαλλικά, αναφέρεται στη λειτουργία στη Λευκωσία τεσσάρων Ορθόδοξων Μονών, αυτών της Παναγίας Φανερωμένης, της Παναγίας Παλλουριώτισσας, των Αγίων Πάντων και της επονομαζόμενης Γυναικείας¹⁹, καθώς και δύο Λατινικών, της Nostra Donna si Sur και της Sta Anna²⁰. Επίσης, ο Ιταλός περιηγητής Τζοβάνι Μαρίτι διασώζει σχετική παράδοση, την οποία κατέγραψε στα μέσα του 18ου αιώνα, για τη λειτουργία ακόμη μιας γυναικείας Μονής στην πρωτεύουσα, αυτήν της Αγίας Αικατερίνης, γύρω από τον ομώνυμο ναό, το γνωστό στις μέρες μας τζαμί Χαϊδάρ Πασά²¹.

Τα χρόνια της Τουρκοκρατίας (1571-1878)

Οι νέες πολιτικοκοινωνικές συνθήκες, που δημιουργήθηκαν ύστερα από την κατάκτηση της Κύπρου από τους Οθωμανούς, το 1571, συνέτειναν, ώστε οι γυναικείες Μονές να αναστείλουν τη λειτουργία τους, κυρίως για λόγους ασφάλειας από την επιθετικότητα των νέων κατακτητών. Για παράδειγμα, ο απεσταλμένος του Αρχιεπισκόπου Κύπρου (1641-1674) Νικηφόρου, Λοΐζος Μπάρρης (Luis de Barrie), αναφέρει σε έκθεσή του προς τον Δούκα της Σαβοΐας, το έτος 1670, ότι στο νησί δεν υπήρχαν γυναικείες Μονές και ότι όσες κοπέλες

---

17. Ζιλ Γκριβώ, «Η Ιερά Μονή Κύκκου και τα εισοδήματά της στα 1553», Επετηρίδα Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου 1 (1990) 64. Επίσης βλ. Αικατερίνης Αριστείδου, «Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας», Θησαυρίσματα 23 (1993) 197-98, όπου γίνεται λόγος στις πηγές της εποχής, οι οποίες αναφέρονται στη λειτουργία των ανωτέρω Μονών.

18. L. de Mas Latrie, Histoire de l'île de Chypre, v. III, ό.π., σ. 562.

19. St. Lusignano, Chorographia, ό.π., σ. 33a· Estienne de Lusignan, Description de toute l'île de Cypre, Paris 1580, σ. 31v.

20. St. Lusignano, Chorographia, ό.π., σ. 15a, 33.

21. Α. Παυλίδη, Η Κύπρος ανά τους αιώνες, τ. Β', ό.π., σ. 847.

παρέμεναν άγαμες αποκαλούνταν καλόγριες και ενδύονταν με σεμνά ενδύματα²². Παρόμοια είναι και η αναφορά του Άγγλου περιηγητή Ρίτσαρντ Πόκκοκ, ο οποίος σημείωσε στο οδοιπορικό του, το 1738, ότι η ύπαρξη γυναικείων Μονών ήταν εξαιρετικά ασυνήθιστη στην Οθωμανική αυτοκρατορία και ότι, κατά την περιοδεία του στις χώρες της Ανατολής συνάντησε μόνο μία τέτοια Μονή στη Συρία και καμία στην Κύπρο²³.

Ωστόσο, όπως πληροφορούμαστε από πολλές σχετικές μαρτυρίες, ο θεσμός του γυναικείου μοναχισμού εξακολούθησε να διατηρείται με τις Κύπριες μοναχές της εποχής να διαμένουν στις πατρικές τους οικίες και να υπηρετούν στις ενοριακές εκκλησίες των χωριών και των πόλεών τους, ή στα καθολικά γειτονικών στις κοινότητές τους ερημωμένων Μονών. Για παράδειγμα, μίαν τέτοια ηλικιωμένη μοναχή, η οποία εκτελούσε καθήκοντα φύλακα στη Μονή του Τιμίου Σταυρού του Αγιασμάτη, συνάντησε ο Ρώσος μοναχός Βασίλειος Μπάρσκυ, κατά τη διάρκεια της περιήγησής του στο νησί, το 1735²⁴. Ακόμη, μαρτυρίες για την ύπαρξη μοναζουσών την περίοδο αυτή εντοπίζονται και σε άλλες πηγές, όπως σε οθωμανικό έγγραφο του έτους 1606, όπου αναφέρεται ότι η κάτοικος του χωριού Έμπα μοναχή Αντωνία αφιέρωσε στη Μονή Κύκκου τα περιουσιακά της στοιχεία στο Μετόχιο του Σίντη, όπως μύλους, ελαιόδεντρα και άλλα²⁵. Επίσης, ο Ιταλός περιηγητής Πιέτρο Ντέλλα Βάλλε συνάντησε, κατά την επίσκεψή του στη Μονή της Αγίας Νάπας, το 1625 μερικές μοναχές, οι οποίες, όμως, όπως σημείωσε στο οδοιπορικό του, δεν εγκαταβίωναν σε αυτήν²⁶, αλλά, προφανώς, στις πατρικές τους οικίες.

---

22. L. de Mas Latrie, *Histoire de l'île de Chypre*, v. III, ό.π., σ. 586. Επίσης βλ. Φίλιου Ζαννέτου, *Ιστορία της Νήσου Κύπρου από την Αγγλική κατοχή μέχρι σήμερα*, τ. Α΄, Λάρνακα 1910, σ. 1101, όπου το σχετικό απόσπασμα της επιστολής αυτής παρατίθεται στα ελληνικά.

23. Ά. Παυλίδη, *Η Κύπρος ανά τους αιώνες*, τ. Β΄, ό.π., σ. 757.

24. Ά. Παυλίδη, *Η Κύπρος ανά τους αιώνες*, τ. Β΄, ό.π., σ. 708.

25. Ιωάννη Θεοχαρίδη, *Οθωμανικά Έγγραφα 1572-1839*, τ. Α΄, Λευκωσία 1993, σ. 53.

26. «Ένας παπάς, δηλαδή ιερέας, έχει τη φροντίδα της εκκλησίας [της Αγίας Νάπας], στην οποία ιερουργεί. Υπάρχουν επίσης μερικές καλογριές, δηλαδή μοναχές που απαρνήθηκαν τον κόσμο και αφιέρωσαν τον εαυτό τους στην υπηρεσία του Θεού. Είναι σεμνά ντυμένες με μαύρα ρούχα, αλλά δεν είναι

Εκτός από τις ανωτέρω αναφορές, μία άλλη σημαντική μαρτυρία για τη συνέχιση του θεσμού την περίοδο αυτή αποτελούν οι ειδικές πρόνοιες για τις μοναχές, που περιλαμβάνονταν στα βεράτια των Κυπρίων Αρχιερέων. Για παράδειγμα, στο βεράτιο του Αρχιεπισκόπου Σωφρονίου (1865-1900), το οποίο εκδόθηκε αμέσως μετά την εκλογή του στον αρχιεπισκοπικό θρόνο, σημειώνεται ότι στην περίπτωση, που παρίστατο ανάγκη να συλληφθεί κάποια μοναχή και να οδηγηθεί στη φυλακή, τούτο θα γινόταν μόνο μέσω του ίδιου του Αρχιεπισκόπου²⁷.

Η περίοδος της Αγγλοκρατίας (1878-1960)

Στα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας, σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού του 1891, στην Κύπρο υπήρχε μικρός αριθμός μοναζουσών, που ανέρχονταν, μαζί με τις νοσοκόμες του νησιού, συνολικά στις δεκαέξι²⁸. Μία από αυτές, όπως διασώζει τοπική παράδοση, ονομαζόταν Χατζημαρουδιά και διέμενε σε κελλί γύρω από τον ναό του Αγίου Κασσιανού στη Λευκωσία, μεριμνώντας για την ευπρέπειά του²⁹. Μία άλλη, ονόματι Σωφρονία, η οποία ήταν ευρέως γνωστή στην τοπική κοινωνία της Λεμεσού για τον ασκητικό της βίο, είχε ρασοφορέσει μετά τον θάνατο του συζύγου και του παιδιού τους, και διαβιούσε στο σπίτι της, όπου απεβίωσε το 1898³⁰.

απομονωμένες στο μοναστήρι». Βλ. Ά. Παυλίδη, Η Κύπρος ανά τους αιώνες, τ. Β΄, ό.π., σ. 582.

27. Φίλιππου Γεωργίου, Ειδήσεις Ιστορικά περί της Εκκλησίας της Κύπρου, Αθήνα 1875, σ. 142.

28. Government of Cyprus (ed.), Report on the Census of Cyprus, London 1891, σ. 50· Ελέγκως Ράγκου, «Η γυναίκα της Κύπρου τον 18ο και 19ο αιώνα», στον τόμο: Δήμου Λευκωσίας (έκδ.), Η ζωή στην Κύπρο τον ΙΗ΄ και ΙΘ΄ αιώνα, Λευκωσία 1984, σ. 118.

29. Αναστασίας Κουμπαρίδου, «Παραδόσεις περί διασώσεως φορητών εικόνων», Κυπριακά Σπουδαί 32 (1968) 91.

30. «Τῆ παρελθούσῃ ἑβδομάδι ἀπεβίωσεν ὑπερογδοηκοντοῦτις ἡ γνωστή μοναχή τῆς πόλεως μας Σωφρονία. Νεαρά καί περικαλλῆς ἡ πρῶν Εἰρήνη, ἀπολέσασα τόν σύζυγον καί τό τέκνον της, ἠσπάσθη τόν μοναχικόν βίον, μετονομασθεῖσα Σωφρονία, διήνυσε δέ τόν μακρόν της βίον χριστιανικώτατα, ἐν ἀρεταῖς, προσευχαῖς καί νηστείας». Βλ. Σάλπιγξ, 12.12.1898.

Στο μεταξύ, το έτος 1894 επέστρεψε από τη γυναικεία Μονή του Αγίου Κωνσταντίνου στη Χίο η μοναχή Θεοφανώ από το Καϊμακλί, η οποία μετέτρεψε την πατρική της οικία σε χώρο σύναξης νεαρών γυναικών, που επιθυμούσαν να ζήσουν μοναχικό βίο. Συγκροτήθηκε τότε η πρώτη οργανωμένη γυναικεία αδελφότητα στην Κύπρο στα νεότερα χρόνια, που αποτελείτο αρχικά από τη Θεοφανώ και τρεις άλλες μοναχές, τη Χριστίνα και τις κατά σάρκα αδελφές Αθανασία και Αναστασία, εξαδέλφες του προϊσταμένου (1902-1911) και μετέπειτα Ηγουμένου (1911-1948) της Μονής Σταυροβουνίου Βαρνάβα Χαραλαμπίδη³¹. Για την εξασφάλιση των αναγκών για την επιβίωσή τους οι μοναχές αυτές ασχολούνταν με την υφαντουργία και την κεντητική³².

Οι ανωτέρω μοναχές συνήθιζαν να εκκλησιάζονται στον μικρό ναό του Αγίου Ιακώβου του Πέρση στην εντός των τειχών Λευκωσία, όπου υπηρετούσε ο Ιερομόναχος Δοσιθέος από την Κυθρέα, που ανέλαβε και την πνευματική τους καθοδήγηση³³. Όταν το ζήτημα αυτό έγινε ευρύτερα γνωστό, δημοσιεύτηκε, στα μέσα της πρώτης δεκαετίας του 20ού αιώνα, σχετικό άρθρο στον τύπο, όπου εκφράζονταν ενστάσεις για τον θεσμό του γυναικείου μοναχισμού, καθώς και για τα κίνητρα του Δοσιθέου, και ότι, πιθανότατα, εκμεταλλευόταν οικονομικά τις μοναχές³⁴. Στη συνέχεια, όμως, σε άλλο δημοσίευμα της ίδιας εφημερίδας

---

31. Για τον βίο του Ηγουμένου Βαρνάβα βλ. Κωστή Κοκκινόφτα, «Ο Διονύσιος Χρηστίδης και η επανίδρυση της Μονής Σταυροβουνίου», Κυπριακά Σπουδαί 70 (2008) 72-85.

32. Για την ιστορία της ίδρυσης και λειτουργίας της πρώτης αυτής γυναικείας Μονής βλ. Πέτρου Στυλιανού - Νίκης Χριστοδούλου, Το μοναστήρι της Μεταμόρφωσης στο Καϊμακλί, Λευκωσία 1985, σ. 6-7· Γεώργιου Καντζηλάρη, Το Καϊμακλί μέσα από το πέρασμα του χρόνου, Λευκωσία 2007, σ. 388-390· Κώστα Κλεάνθους, Το Καϊμακλί χτες και σήμερα. Η θρησκευτική ζωή στο Καϊμακλί, τ. Δ', Λευκωσία 2014, σ. 110-115.

33. Για τον βίο του Ιερομόναχου Δοσιθέου βλ. Κ. Κοκκινόφτα, «Ο Διονύσιος Χρηστίδης», ό.π., σ. 70-72.

34. «Ἐν Λευκωσίᾳ ἰδρύθη, καθ' ἃ γράφουσιν ἡμῖν, κατασκευαστήριον γυναικῶν καλογραιῶν, ἡγουμενισσῶν, μεγαλοσχήμεων κ.λπ., χωρίς νά ὑπάρχη καί μοναστήριον. Κάποιος Γέροντας, κατοικῶν ἐν τῷ ναϊδρίῳ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, παρέχει ἀφειδῶς τούς βαθμούς αὐτούς, χειροθετῶν ἡγουμενίσσας, μοναχάς, μικροσχήμεους καί μεγαλοσχήμεους...». Βλ. Σάλπιγξ, 12.7.1907.

διευκρινίστηκε ότι δεν υπήρχε οτιδήποτε μεμπτό στη συμπεριφορά του Κύπριου Ιερομόναχου. Προστίθετο επίσης, ότι ορισμένες από τις μοναχές, που σύχναζαν στο Μονούδριο του Αγίου Ιακώβου, είχαν μονάσει προηγουμένως σε Μονή στη Χίο, από όπου επέστρεψαν σε μεταγενέστερο χρόνο στην Κύπρο³⁵. Μετά την εξέλιξη αυτή, ο Δοσίθεος απέστειλε ευχαριστήρια επιστολή στην εφημερίδα, που διερεύνησε το ζήτημα και αποκατέστησε την αλήθεια³⁶.

Στο μεταξύ, η παρουσία ρασοφόρων γυναικών «εκ Καϊμακλίου» στο εκκλησάκι του Αγίου Ιακώβου του Πέρση συνεχίστηκε και στα επόμενα χρόνια, όπως επισημαίνουν λόγιοι της εποχής σε κείμενά τους, όπως, για παράδειγμα, το 1910, ο Ιερώνυμος Περισιτιάνης³⁷. Φαίνεται δε ότι η συχνή παρουσία τους συνέτεινε, ώστε να θεωρηθεί ότι με επίκεντρο τον Άγιο Ιάκωβο είχαν συγκροτήσει μία άτυπη αδελφότητα, που αποτελείτο, στα μέσα της δεκαετίας του 1910, από δεκαπέντε περίπου μοναχές³⁸.

Την περίοδο αυτή ο γυναικείος μοναχισμός αντιμετώπιζε πολλά προβλήματα, διότι οι μοναχές δεν είχαν αφενός την επίσημη αναγνώριση της Εκκλησίας και αφετέρου ούτε κάποιο θεσμοθετημένο εκκλησιαστικό πλαίσιο, που να καθορίζει τον οργανωμένο τρόπο διαβίωσής τους. Γι' αυτό, τον Δεκέμβριο του 1916, ορισμένες από τις ανωτέρω μοναχές επισκέφθηκαν τον νεοκλεγέντα Αρχιεπίσκοπο Κύριλλο Γ' (1916-1933) και ζήτησαν να τους επιτραπεί να συστήσουν κοινόβιο και να τεθούν κάτω από την προστασία του. Η γενικότερη

---

35. «Καλογραιαί τινες, αί όποιαί έζησαν επί τινά έτη εις τό έν Χίω μοναστήριον τών καλογραιών, ήλθον ένταυθα, ταύτας έμμήθησαν καί άλλαι, έκ θρησκευτικοϋ ζήλου όρμώμεναι, αίτινες, άπαιτουσαι, λαμβάνουσι τήν ειθισμένην ευχήν παρά τοϋ ιερέως τοϋ Μονουδρίου Ἁγίου Ἰακώβου, έν γνώσει τής Ἐκκλησίας...». Βλ. Σάλπιγξ, 3.8.1907.

36. «Γάς θερμάς ευχαριστήσεις μου σās προσφέρω διά τήν ευσυνείδητον εξέτασιν έκ μέρους σας περί τής ψευδοϋς ειδήσεως, ήτις σās έστάλη έκ Λευκωσίας. Έρευνήσαντες, κατεμάθετε ότι ουδεμίαν έχουσιν ύπόστασιν αί κατ' έμοϋ κατηγορίαί... Ἱερομόναχος Δοσίθεος». Βλ. Σάλπιγξ, 17.8.1907.

37. «Ἡ μικρά αύτη εκκλησία [τοϋ Ἁγίου Ἰακώβου] είναι μοναστική, εις αύτήν δέ εκκλησιάζονται καί τινες γυναίκες έκ Καϊμακλίου, αίτινες φέρουσι τό ένδυμα τών Ὀρθοδόξων καλογραιών». Βλ. Ιερώνυμου Περισιτιάνη, Γενική ιστορία της Κύπρου, Λευκωσία 1910, σ. 718.

38. Βλ. Πατρίς, 7/20.12.1916.

αντίληψη, όμως, που υπήρχε για τον γυναικείο μοναχισμό ήταν αρνητική και ο θεσμός εθεωρείτο αχρείαστος, εκτός και αν ήταν συνδεδεμένος με έργα κοινωνικής ωφέλειας. Ο Κύπριος Αρχιεπίσκοπος, που υιοθετούσε παρόμοιες αντιλήψεις, ανακοίνωσε τότε στις μοναχές, ότι θα τους ανέθετε να υπηρετήσουν σε κάποιο από τα ευαγή ιδρύματα, που λειτουργούσαν κάτω από την εποπτεία της Εκκλησίας, ίσως στο υπό ίδρυση Εκθετοτροφείο³⁹.

Ένα χρόνο αργότερα η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Κύπρου αποφάσισε να υλοποιήσει παλαιότερη απόφασή της, του έτους 1913⁴⁰, και να χρησιμοποιήσει τα κελιά, που υπήρχαν γύρω από το εκκλησάκι του Αγίου Ιακώβου του Πέρση, για τη στέγαση του Εκθετοτροφείου. Η απόφαση αυτή, όμως, δεν βρήκε σύμφωνο τον Ιερομόναχο Δοσίθεο, ο οποίος μάλλον προόριζε το εκκλησάκι και τα περιβάλλοντα κτήριά του για γυναικεία Μονή. Γι' αυτό και αρνήθηκε να εκκενώσει τον χώρο, όπου διέμενε για τριάντα περίπου χρόνια, επικαλούμενος τις πολλές δαπάνες, που είχε υποστεί για την ανακαίνισή του. Τελικά, η στάση του αυτή τον οδήγησε σε ρήξη με τον Αρχιεπίσκοπο Κύριλλο Γ', ο οποίος του επέβαλε, τον Φεβρουάριο του 1917, το επιτίμιο «της αργίας από πάσης ιεροπραξίας»⁴¹ και τον κάλεσε να παρευρεθεί ενώπιον της Συνόδου, στις 2 Μαρτίου, για να απολογηθεί για τη στάση του.

---

39. «Αί εἰς τό Μονύδριον τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου Λευκωσίας μονάζουσαι γυναῖκες, ἐπισκεφθεῖσαι τήν Α.Μ. τόν Ἀρχιεπίσκοπον ἐξητήσαντο τήν ὑπέρ αὐτῶν μέριμναν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Α. Μακαριότης, καίτοι φρονῶν ὅτι εἶναι προβληματική ἡ ἐκ τοῦ θεομοῦ τῶν ἐν ταῖς πόλεσι μοναζουσῶν γυναικῶν ὠφέλεια, θά σκεφθῆ, εἶπε, ἐν τούτοις, πῶς κάλλιον νά χρησιμοποιήσῃ αὐτάς πρὸς ὄφελος τῆς κοινωνίας, εἴτε διά τῆς εἰς αὐτάς ἀναθέσεως τῆς περιθάλψεως τῶν ἐκθέτων, εἴτε δι' εἰδικῆς ὑπηρεσίας ἐν τῷ ὁσονούπῳ ἰδρυομένῳ Πτωχοκομείῳ...». Βλ. «Αἱ μοναχαί Ἀγίου Ἰακώβου. Ἡ πρὸς τὴν Α.Μ. τὸν Ἀρχιεπίσκοπον παράκλησις των», Φωνή τῆς Κύπρου, 3/16.12.1916.

40. Μάλιστα τὸ ἔτος αὐτὸ κατατέθηκε θεμέλιος λίθος γιὰ τὴ λειτουργία τοῦ Εκθετοτροφείου στὸν περιβάλλοντα χώρο τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου. Βλ. «Κυπριακαὶ Εἰδήσεις», Εκκλησιαστικὸς Κήρυξ, 31.12.1913 (τ. 3ος, σ. 763). Ὡστόσο, γιὰ διάφορους λόγους, ἡ προσπάθεια αὐτὴ δὲν εἶχε συνέχεια.

41. «Κυπριακά», Εκκλησιαστικὸς Κήρυξ, 28.2.1917 (τ. 7ος, σ. 126). Ἐπίσης βλ. Φωνή τῆς Κύπρου, 25/10.3.1917, 4/17.3.1917· Ἐλευθερία, 27/10.3.1917, 4/17.3.1917.

Πράγματι, ο Δοσίθεος προσήλθε στη συνεδρίαση της Συνόδου και τα όσα ανέφερε στους Αρχιερείς αποτελούν μια μοναδική μαρτυρία για τον τρόπο ζωής των πρώτων μοναζουσών και τις πολλές δυσκολίες, που αντιμετώπιζαν στην προσπάθειά τους να ζήσουν οργανωμένο μοναστικό βίο. Όπως ανέφερε, υπήρχαν τότε 12 έως 13 μοναχές, οι οποίες διέμεναν στις πατρικές τους οικίες και εκκλησιάζονταν, είτε στον ενοριακό ναό του Καϊμακλίου, είτε στον Άγιο Ιάκωβο. Πρόσθεσε επίσης, ότι ο λόγος, που σύχναζαν στον Άγιο Ιάκωβο, ήταν διότι έλπιζαν ότι κάποτε θα λειτουργούσε ως Μονή. Διευκρίνισε ακόμη, ότι οι ανωτέρω μοναχές είχαν καρεί, ύστερα από σχετική άδεια του Αρχιεπισκόπου Σωφρονίου, και ότι άλλες είχαν λάβει το σχήμα από τον ίδιο και άλλες στο Σταυροβούνι. Σημείωσε επίσης, ότι οι μοναχές κέρδιζαν τα προς το ζην από την υφαντική και τη ραπτική, καθώς και ότι επτά από αυτές κατάγονταν από το Καϊμακλί, όπου συναθροίζονταν και τελούσαν τις ακολουθίες τους⁴².

Τελικά, ο Δοσίθεος δήλωσε υπακοή στην απόφαση της Συνόδου για εκκένωση των κελλιών του Αγίου Ιακώβου, οπότε ο Αρχιεπίσκοπος Κύριλλος Γ΄, τον ίδιο μήνα, ήρε το επιτίμιό του και του επέτρεψε να συνεχίσει να υπηρετεί στο εκκλησάκι⁴³. Την ίδια περίοδο η διδασκάλισσα Ευαγγελία Παναγίδου προσελήφθη ως διευθύντρια του Εκθετοτροφείου, όπου, την άνοιξη του 1917, βρήκαν καταφύγιο δεκατρία έκθετα⁴⁴. Τα εγκαίνια του νέου Ιδρύματος έγιναν στις 31 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους⁴⁵, τη δε φροντίδα των παιδιών ανέλαβε, εκτός από τη

---

42. Αρχείο Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου, Κώδιξ Β΄ 1916-1917, Πρακτικά Ιεράς Συνόδου Μαρτίου 1916-25 Μαρτίου 1917, σ. 271-280. Η σημαντική αυτή μαρτυρία του Δοσιθέου, για τα πρώτα βήματα του οργανωμένου γυναικείου μοναχισμού στα νεότερα χρόνια, αναδημοσιεύεται στη συνέχεια. Βλ. Τα Έγγραφα 1.

43. «Κυπριακά», Εκκλησιαστικός Κήρυξ, 15.3.1917 (τ. 7ος, σ. 167). Επίσης βλ. Φωνή της Κύπρου, 18/31.3.1917· Κήρυξ, 17.3.1917· Ελευθερία, 18/31.3.1917.

44. Βλ. «Το Εκθετοτροφείον», Σάλπιγξ, 10/23.5.1917. Ας σημειωθεί ότι με την πάροδο του χρόνου ο αριθμός των παιδιών στο Εκθετοτροφείο, που εξακολούθησε να λειτουργεί στον ίδιο χώρο μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1930, οπότε τα παιδιά διαμοιράστηκαν σε άλλα σχετικά Ιδρύματα, αυξήθηκε σημαντικά και ξεπέρασε τα εβδομήντα. Βλ. Γεώργιου Αραούζου, Ενθυμήσεις - Στοιχεία Λειτουργικής Τάξεως, Λευκωσία 2006, σ. 72-75, όπου δημοσιεύονται σχετικές φωτογραφίες.

45. Βλ. «Κυπριακά», Εκκλησιαστικός Κήρυξ, 15.1.1918 (τ. 8ος, σ. 15).

διευθύντρια, και ομάδα τεσσάρων μοναζουσών, οι οποίες διέμεναν σε οίκημα απέναντι από το εκκλησάκι. Συνέχισαν δε να υπηρετούν στο Εκθετοτροφείο μέχρι το έτος 1926, οπότε απεχώρησαν και, κάποιες από αυτές, συνενώθηκαν με τις υπόλοιπες, που διέμεναν στο Καϊμακλί⁴⁶.

Στο μεταξύ δημιουργήθηκε νέο πρόβλημα με τον Δοσίθεο, ο οποίος, παρά την προηγούμενη υπόσχεσή του, ότι θα αποχωρούσε από τα κελλιά του Αγίου Ιακώβου, εξακολούθησε να διαμένει σε ορισμένα από αυτά. Του συστάθηκε τότε από τους Αρχιερείς να υλοποιήσει τις δεσμεύσεις του και να επιστρέψει «στη Μονή της μετανοίας του», δηλαδή τη Μονή Σταυροβουνίου, όπου είχε καρεί μοναχός στις αρχές της δεκαετίας του 1890. Και πάλιν, όμως, δε έπραξε οτιδήποτε, οπότε κλήθηκε ξανά ενώπιον της Συνόδου, όπου υπεραμύνθηκε των θέσεών του, επιμένοντας στην απόφασή του για παραμονή στο εκκλησάκι. Η Σύνοδος, όμως, απέρριψε τις αιτιάσεις του και με απόφασή της, στις 31 Μαρτίου 1918, τον καθαίρεσε για λόγους ανυπακοής και τον υποβίβασε στις τάξεις των λαϊκών⁴⁷.

Ο Κύπριος Ιερομόναχος, συναισθανόμενος πλέον ότι με τη στάση του είχε οδηγήσει το ζήτημα στα άκρα, αναχώρησε για τη Μονή Σταυροβουνίου, από όπου, τον Φεβρουάριο του 1920, ζήτησε συγχώρεση, οπότε του επετράπη να φέρει το ένδυμα του μοναχού⁴⁸. Τελικά, τον Μάιο του επόμενου έτους, ύστερα από νέο αίτημά του, η Σύνοδος, διαπιστώνοντας την έμπρακτη μετάνοιά του, τον επανέφερε στις τάξεις του κλήρου και στα καθήκοντα του εφημέριου του Αγίου

---

46. Αναστασίας Κουμπαρίδου, «Καταστροφή Ορθοδόξων Εκκλησιών της Λευκωσίας υπό των Τούρκων μετά την έναρξη του τελευταίου απελευθερωτικού αγώνα των Κυπρίων», Ορθόδοξη Μαρτυρία 33 (1991) 8.

47. Αρχείο Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου, Κώδιξ Β΄, ό.π., σ. 94-95, 101-102, 130-135. Επίσης βλ. «Κυπριακά», Εκκλησιαστικός Κήρυξ, 31.3.1918 (τ. 8ος, σ. 96)· Ελευθερία, 24/6.4.1918· Φωνή της Κύπρου, 24/6.4.1918· «Ιερά Σύνοδος Κύπρου. Καθαίρεσις Ιερομονάχου», Εκκλησιαστικός Κήρυξ, 15.4.1918 (τ. 8ος, σ. 109-112, όπου δημοσιεύεται η σχετική απόφαση της Συνόδου).

48. Αρχείο Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου, Κώδιξ Β΄, ό.π., σ. 327-328. Επίσης βλ. «Χρονικά», Απόστολος Βαρνάβας, 15.2.1920 (τ. 2ος, σ. 236-237)· Φωνή της Κύπρου, 15/28.2.1920· Ελευθερία, 29/13.3.1920.

Ιακώβου⁴⁹. Εγκαταστάθηκε τότε σε οίκημα απέναντι από το εκκλησάκι, όπου και απεβίωσε σε μεγάλη ηλικία, γύρω στο 1950⁵⁰.

Την ίδια περίοδο, η μικρή γυναικεία αδελφότητα στο Καίμακλί εξακολούθησε να αγωνίζεται για την επιβίωση και την πνευματική προκοπή της, κάτω από την καθοδήγηση του Ιερομόναχου της Μονής Σταυροβουνίου Μακαρίου (†1957), που εξελίχθηκε σε εμβληματική φυσιογνωμία για τη στερέωση του γυναικείου μοναχισμού⁵¹. Στο μεταξύ, το έτος 1918 η μοναχή Θεοφανώ, η οποία συνέβαλε όσο λίγοι, ώστε να τεθεί η υποδομή για την οργάνωση γυναικείου μοναχισμού στο νησί, απεβίωσε, έχοντας, όμως, τιτλοποιήσει την πατρική της οικία στις υπόλοιπες μοναχές. Οι τελευταίες, δέκα χρόνια αργότερα, με την καθοδήγηση του πνευματικού τους, Ιερομόναχου Μακαρίου, αποφάσισαν την εκποίησης της και την εγκαταβίωσή τους σε νέο ευρύχωρο οίκημα, που ανηγέρθη σε μικρή απόσταση από την κοινότητα. Ακολούθως ανήγειραν στον χώρο αυτό, μεταξύ των ετών 1935 έως 1951, με ενδιάμεση διακοπή μερικών χρόνων, εξαιτίας του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ναό αφιερωμένο στη Μεταμόρφωση του Σωτήρος, γεγονός που συνέτεινε στην κάλυψη των λειτουργικών αναγκών τους⁵².

Ας σημειωθεί ότι στο Αρχείο της Αρχιεπισκοπής σώζονται τέσσερις επιστολές των μελών της πρώτης αυτής γυναικείας αδελφότητας προς τον Αρχιεπίσκοπο Κύριλλο Γ', που χρονολογούνται μεταξύ των ετών 1931 και 1933. Υπογράφονται από τις μοναχές Αθανασία, Αναστασία, Χριστίνα, Παρασκευή, Ανυσία και Μαρία, και σε αυτές διεκτραγωδούν τις πολλές δυσκολίες, που αντιμετώπιζαν στην προσπάθειά τους να ζήσουν μοναστικό βίο. Όπως σημείωναν, «προ 30 ετών» είχαν ως πνευματικό τους τον Ιερομόναχο Δοσίθεο. Αργότερα, όμως, συνδέθηκαν με τον συγχωριανό τους Ηγούμενο της Μονής Σταυροβουνίου Βαρνάβα και τον Ιερομόναχο Μακάριο, οι οποίοι ανέλαβαν την πνευματική τους καθοδήγηση και τις προέτρεψαν να πωλήσουν την οικία, στην οποία διέμεναν, και

---

49. Βλ. Φωνή της Κύπρου, 8/21.5.1921· Ελευθερία, 8/21.5.1921.

50. Αν. Κουμπάριδου, «Καταστροφή Ορθοδόξων Εκκλησιών», ό.π., σ. 8.

51. Για τον βίο του Ιερομόναχου Μακαρίου βλ. Κωστή Κοκκινόφτα, «Ταπεινοί κληρικοί των χρόνων της Αγγλοκρατίας», Επιστημονική Επετηρίς Κυπριακής Εταιρείας Ιστορικών Σπουδών 7 (2005) 172-180· Του ιδίου, «Ο Διονύσιος Χρηστίδης», ό.π., σ. 88-90.

52. Π. Στυλιανού - Ν. Χριστοδούλου, Το μοναστήρι της Μεταμόρφωσης, ό.π., σ. 6-7.

με τα χρήματα που εισπέπραξαν να κτίσουν, σε ιδιόκτητό τους χώρο, το νέο τους οίκημα. Στις επιστολές τόνιζαν επίσης τον μεγάλο σεβασμό και την εμπιστοσύνη τους στον Ιερομόναχο Μακάριο, προς τον οποίο, όπως σημείωναν, τις είχε εμπιστευτεί η «Αγία Γερόντισσά τους» Θεοφανώ, πριν από τον θάνατό της. Ζητούσαν ακόμη την οικονομική στήριξη και την ηθική συμπαράσταση του Κύπριου Αρχιεπισκόπου, και έθεταν υπόψη του το ενδεχόμενο της εγκαταβίωσής τους σε οργανωμένη γυναικεία Μονή στην Ελλάδα, αν ο ίδιος ενέκρινε και διευθετούσε κάτι τέτοιο, αφού οι δυσκολίες, που αντιμετώπιζαν στην Κύπρο, φαίνονταν ανυπέρβλητες⁵³.

Ωστόσο, παρά τα ανωτέρω προβλήματα οι υποψήφιες μοναχές, οι οποίες επιθυμούσαν να ζήσουν σε οργανωμένη αδελφότητα, ολοένα και αυξάνονταν, με αποτέλεσμα, το 1935, να συγκροτηθεί και δεύτερη γυναικεία Μονή, γύρω από το ξωκκλήσι του Αγίου Αντωνίου στη Δερύνεια. Για τον λόγο αυτό υπέγραψαν σχετική συμφωνία με την εκκλησιαστική επιτροπή της κοινότητας, η οποία τους παραχώρησε τον χώρο με ενοίκιο⁵⁴. Η κάθε μία δε από αυτές ανέλαβε και την υποχρέωση να ανεγείρει με προσωπικές δαπάνες το κελλί της. Κέρδιζαν δε τα προς το ζην, εργαζόμενες στον αργαλειό και στην κεντητική⁵⁵. Προϊσταμένη της νέας Μονής ανέλαβε η μοναχή Ελισάβετ Χατζηπέτρου, από το χωριό Αρμίνου, η οποία είδε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα τη νέα αδελφότητα να διογκώνεται και δύο χρόνια αργότερα να ανέρχεται στα 23 μέλη⁵⁶.

Η απότομη αυτή αύξηση του αριθμού των μοναζουσών, όπως ήταν επόμενο, δημιούργησε προβλήματα διαμονής, αλλά και πνευματικής καθοδήγησης. Γι' αυτό

---

53. Αρχείο Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου, Αρχείον Αρχιεπισκόπου Κυρίλλου Γ΄ 1916-1933, Βιβλίον ΛΒ΄, Διάφορα έγγραφα εκκλησιαστικού περιεχομένου, εσωτερικού, αρ. 107, 126, 127α, 127β.

54. «Η υπόθεσις ιδρύσεως γυναικείου Μοναστηρίου εις Δερύνειαν», Πρωινή, 2.11.1935.

55. Κώστα Γερασίμου - Κυριάκου Παπαίωακείμ - Χριστόδουλου Χατζηχριστοδούλου, Εκκλησίες της Δερύνειας και τα κειμήλιά τους, Λάρνακα 2001, σ. 28-30.

56. «Περί το ζήτημα του Μοναστηρίου Καλογραιών», Κυπριακός Φύλαξ, 28.10.1937.

και το 1937, επτά μοναχές απεχώρησαν από τη Μονή του Αγίου Αντωνίου⁵⁷ και ίδρυσαν νέα Μονή γύρω από το ξωκκλήσι της Αγίας Θέκλας, στη γειτονική κοινότητα της Σωτήρας. Τις σχετικές δαπάνες για την ανέγερση των κελλιών ανέλαβε ο Ανδρέας Κοσμάς - Φασαρίας από τον Άγιο Μέμνονα Αμμοχώστου. Η προσπάθεια αυτή, όμως, δεν είχε αίσια κατάληξη και τα προβλήματα επιβίωσης, που προέκυψαν, συνέτειναν, ώστε, ύστερα από τρία χρόνια, οι μοναχές να αποχωρήσουν⁵⁸.

Είναι αξιοσημείωτο ότι και κατά την ανωτέρω περίοδο ο θεσμός του γυναικείου μοναχισμού εξακολούθησε να θεωρείται ξεπερασμένος από τους κατοίκους του νησιού, που υποστήριζαν, ότι ο Χριστιανισμός είχε στην πραγματικότητα κοινωνικό περιεχόμενο, και θεωρούσαν, ότι οι υποψήφίες μοναχές όφειλαν να υπηρετούν σε έργα κοινωνικής ωφέλειας. Γι' αυτό και αντιμετώπισαν με καχυποψία και με πολλές διαμαρτυρίες τη λειτουργία της Μονής στον Άγιο Αντώνιο⁵⁹. Τόσο, όμως, οι μοναχές της Μονής του Αγίου Αντωνίου, όσο και αυτές της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στο Καίμακλί, είχαν τη στήριξη του

---

57. Διαδόθηκαν τότε φήμες για διάλυση της Μονής του Αγίου Αντωνίου και για διαφωνίες των μελών της εκκλησιαστικής επιτροπής της Δερύνειας με τις μοναχές, κάτι που οι τελευταίες διέψευσαν με επιστολή τους στον τύπο. Ενδεικτικά βλ. «Το γυναικείον Μοναστήριον Δερύνειας ευρίσκεται υπό διάλυσιν», Κυπριακός Φύλαξ, 21.10.1937· «Περί το ζήτημα του Μοναστηρίου Καλογραιών», Κυπριακός Φύλαξ, 28.10.1937· «Το ζήτημα του Μοναστηρίου Δερύνειας», Κυπριακός Φύλαξ, 2.11.1937.

58. Νεοκλή Κυριαζή, Τα Μοναστήρια εν Κύπρω, Λάρνακα 1950, σ. 50· Οικονόμου Γεώργιου Ιωάννου - Χριστόδουλου Χατζηχριστοδούλου, Σωτήρα Αμμοχώστου, η Βυζαντινή κωμόπολη. Ιστορία και Τέχνη, Λευκωσία 2002, σ. 69.

59. «Ἀποτελεῖ μίαν τελείαν τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος παρερμηνείαν ἡ ἰδέα καί σκέψις, ὅτι διὰ τοῦ Μοναχισμοῦ ἐξασφαλίζεται ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς βεβαιότερον παρά ἐν τῇ Κοινωνίᾳ. Ὁ Χριστιανισμός εἶναι ἄσκησις τῆς ἀρετῆς πρό παντός ἐν τῇ Κοινωνίᾳ, ἡ ὁποία ἀκριβῶς καί παρέχει τά μέσα καί τὰς ἀφορμὰς πρὸς ἀγαθοποιῶν, πρὸς ἔλεος, πρὸς συμπάθειαν, πρὸς ἐνεργόν ἐκδήλωσιν τῆς ἀληθοῦς Χριστιανικῆς ἀγάπης. Καί ἐν τῇ Κοινωνίᾳ ἐκπληροῦται ὁ ἀληθῆς τοῦ ἀνθρώπου προορισμός ἐπὶ τῆς γῆς καί ἀναπτύσσονται ὅλα τὰ φιλάλληλα καί φιλάγαθα αἰσθήματα...». Βλ. «Το ζήτημα της ιδρύσεως γυναικείας Μονής εις Δερύνειαν», Φωνή της Κύπρου, 26.10.1935.

φιλομόναχου Τοποτηρητή του αρχιεπισκοπικού θρόνου, Μητροπολίτη Πάφου (1930-1947) Λεοντίου, του μόνου εναπομείναντος Αρχιερέα στο νησί, ύστερα από την εξορία από τους Άγγλους των Μητροπολιτών Κιτίου Νικοδήμου και Κυρηναίας Μακαρίου, το 1931, και τον θάνατο του Αρχιεπισκόπου Κυρίλλου Γ΄, που συνέβη το 1933. Ο Λεόντιος επέδειξε έμπρακτα το ενδιαφέρον του για τη διευθέτηση των διαφόρων προβλημάτων, που απασχολούσαν τις δύο αδελφότητες, με επιτόπιες επισκέψεις του, όπως κατά το έτος 1940⁶⁰. Ανέθεσε δε το διακόνημα του πνευματικού για τις μοναχές τους στον ονομαστό Σταυροβουινιώτη Ιερομόναχο Κυπριανό (†1955), με τον οποίο διατηρούσε στενούς πνευματικούς δεσμούς, έτσι ώστε να συμβάλει, κατά το δυνατόν, στην καθοδήγησή τους⁶¹.

Ωστόσο, οι ανωτέρω Μονές δεν είχαν την επίσημη έγκριση της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Κύπρου και εξακολουθούσαν να λειτουργούν, χωρίς κανονισμούς και συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο, με τον αριθμό των μοναζουσών τους να αυξάνεται συνεχώς. Για τον λόγο αυτό, μετά την επανασύσταση της Συνόδου, το 1948, ο νεοεκλεγείς Μητροπολίτης Κιτίου (1948-1950) και μετέπειτα Αρχιεπίσκοπος Κύπρου (1950-1977) Μακάριος Γ΄ έθεσε στη συνεδρία της 17ης Μαρτίου 1949 το ζήτημα της έγκρισης και προστασίας του γυναικείου μοναχισμού. Όπως ανέφερε, υπήρχαν στην Κύπρο δύο γυναικείες αδελφότητες, που εγκαταβίωναν στις Μονές του Καϊμακλίου και της Δερύνειας και οι οποίες είχαν ζητήσει να τους παραχωρήσει την εγκαταλελειμμένη πρώην ανδρική Μονή του Αγίου Γεωργίου του Αλαμάνου στο Πεντάκωμο, για να μετεγκατασταθούν.

Στη συζήτηση, που ακολούθησε, διεφάνη ότι οι γενικότερες αντιλήψεις για τον θεσμό του γυναικείου μοναχισμού μεταξύ των Αρχιερέων ήταν αρνητικές και δεν ευνοούσαν την ανάπτυξή του⁶². Όπως διεσώθη σε σχετική καταγραφή στα Πρακτικά, αρχικά πήρε τον λόγο ο Μητροπολίτης Πάφου (1948-1951) Κλεόπας, ο

---

60. «Ο Άγιος Τοποτηρητής εν Αγίω Αντωνίω Δερύνειας», Απόστολος Βαρνάβας 1 (1939-1940) 263· «Η εν Καϊμακλί γυναικεία μοναχική αδελφότης», Απόστολος Βαρνάβας 1 (1939-1940) 97.

61. Για τον βίο του Ιερομόναχου Κυπριανού και τη σχετική επιστολή, ημερομηνίας 14 Φεβρουαρίου 1941, του Τοποτηρητή Λεοντίου βλ. Κ. Κοκκινόφτα, «Ο Διονύσιος Χρηστίδης», ό.π., σ. 93-100 (ο βίος), σ. 114-116 (η επιστολή).

62. Ανδρέα Μιτσίδη, «Εισαγωγή», στον τόμο: Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄ (έκδ.), Άπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ΄. Εκκλησιαστικά - Κοινωνικά, τ. Α΄, Λευκωσία 1997, σ. xii.

ο οποίος έφερε ένσταση στην ίδρυση γυναικείας Μονής, αλλά συγκατένευε στην αναγνώριση των ήδη υφιστάμενων μοναζουσών. Παρόμοια στάση με αυτήν του Κλεόπα υιοθέτησε και ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Β΄ (1947-1950), ο οποίος δήλωσε μεν ότι ήταν αντίθετος με τη λειτουργία γυναικείων Μονών, αλλά αναγνώριζε τις υπάρχουσες μοναχές, με τον όρο να μην προστεθούν σε αυτές και άλλες. Ο δε Μητροπολίτης Κυρηνείας (1948-1973) Κυπριανός ήταν εντελώς αντίθετος με τη λειτουργία γυναικείας Μονής και δήλωσε ότι, όχι μόνο δεν αναγνώριζε τις υφιστάμενες μοναχές, αλλά ούτε και δεχόταν να μεταστεγαστούν στη Μονή του Αγίου Γεωργίου. Πρόσθεσε ακόμη, ότι είχε τη βεβαιότητα πως μόνο προβλήματα θα δημιουργούσαν και ότι «θα ήταν μία πληγή για την Εκκλησία».

Τελικά, ύστερα από αρκετή συζήτηση, ο Κιτίου Μακάριος κατάφερε και εξασφάλισε την άδεια των Συνοδικών, εξαιρουμένου του Κυρηνείας Κυπριανού, για τη συγκέντρωση των μοναχών των δύο αδελφοτήτων στη Μονή του Αγίου Γεωργίου του Αλαμάνου, όπου θα τις βοηθούσε να συστήσουν κοινοβιακή Μονή, που θα λειτουργούσε στη βάση ειδικών κανονισμών και κάτω από την προστασία του⁶³.

Παρά την ευοίωνη αυτή εξέλιξη στην υπό ίδρυση νέα Μονή μετέβησαν μόνο οι μοναχές του Αγίου Αντωνίου, ενώ αυτές της Μεταμόρφωσης προτίμησαν να παραμείνουν στη Μονή τους και να συνεχίσουν να διάγουν με βάση το ιδιόρρυθμο σύστημα λειτουργίας της. Έτσι, δεκατρείς μοναχές με επικεφαλής την αδελφή Συγκλητική, αφού η μέχρι τότε προϊσταμένη Ελισάβετ προτίμησε να συνεχίσει τη μοναχική της ζωή σε Μονή στην Παλαιστίνη, εγκαταστάθηκαν στη Μονή του Αγίου Γεωργίου. Ανέλαβαν δε το επίπονο έργο της ανακαίνισής της με την οικονομική και πνευματική στήριξη του Κιτίου Μακαρίου, ο οποίος ανέθεσε την πνευματική καθοδήγησή τους στον προαναφερθέντα Ιερομόναχο της Μονής Σταυροβουνίου Μακάριο, καθώς και στον μετέπειτα Ηγούμενο της ίδιας Μονής Γερμανό (†1982)⁶⁴.

Σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, η Μονή του Αγίου Γεωργίου κατέστη πόλος έλξης για όσες υποψήφιες μοναχές επιθυμούσαν να ζήσουν μοναχικό βίο. Οι περισσότερες προσέρχονταν σε αυτήν, καλύπτοντας και τα έξοδα ανέγερσης

---

63. Αρχείο Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου, Κώδιξ Πρακτικών Ιεράς Συνόδου από Οκτωβρίου 1947, σ. 191-192. Το ανωτέρω κείμενο αναδημοσιεύεται στη συνέχεια της εργασίας μας. Βλ. Τα Έγγραφα 2.

64. Αντώνιου Παπαευαγόρου, Ιστορία της Ιεράς Μονής Αγίου Γεωργίου του Αλαμάνου, Λεμεσός 1964, σ. 6-7.

των κελλιών και της διαμονής τους, αφού οι οικονομικές δυνατότητες της νεοσύστατης αδελφότητας ήταν περιορισμένες. Οκτώ χρόνια αργότερα εγκαταβίωσαν στη Μονή 47 μοναχές, αριθμός που καταδεικνύει και την αναγκαιότητα που υπήρχε για τη σύστασή της. Οι μοναχές αυτές ασχολούνταν με την ξυλογλυπτική, την ταπητουργία, την αγιογραφία, καθώς και με μερικά άλλα διακονήματα, από τα οποία κέρδιζαν τα προς το ζην⁶⁵.

Τα χρόνια μετά την Ανεξαρτησία

Σταδιακά η συνεχής προσέλευση νεών μοναζουσών στη Μονή του Αγίου Γεωργίου του Αλαμάνου, που το 1964 έφθασαν τις 58⁶⁶, δημιούργησε πρόβλημα διαμονής, οπότε τέθηκε επιτακτικά το ζήτημα της ίδρυσης και άλλων γυναικείων Μονών, όπου θα μπορούσαν να εγκαταβιώσουν. Τότε, με την προτροπή και ενθάρρυνση του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄, ο οποίος ανεδείχθη στον μεγάλο ευεργέτη του γυναικείου μοναχισμού, αναζητήθηκαν εγκαταλελειμμένες πρώην ανδρώες Μονές, όπου υπήρχαν ναοί για την άμεση κάλυψη των λειτουργικών αναγκών και μοναστηριακά κελλιά, τα οποία μπορούσαν να ανακαινισθούν και να φιλοξενήσουν νέους ενοίκους.

Η αρχή έγινε το 1962 με τη Μονή της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στο Καϊμακλί, που αντιμετώπιζε παρόμοιο πρόβλημα με αυτό του Αγίου Γεωργίου. Τότε, ομάδα τριών μοναχών από την Αθιένου, αποτελούμενη από τη μετέπειτα Ηγουμένη Χαριθέα (†2000) και τις κατά σάρκα αδελφές Θεοφανώ και Ευπραξία⁶⁷, εγκαταβίωσε στη Μονή του Αγίου Ηρακλειδίου στο Πολιτικό, την οποία ανακαίνισε εκ βάθρων. Οι ανωτέρω μοναχές, κάτω από την καθοδήγηση του πνευματικού τους Ιερομόναχου Μακάριου Σταυροβουνιώτη, είχαν μεταβεί στη Μονή της Μεταμόρφωσης, το 1944, όπου, όμως, το ιδιόρρυθμο σύστημα λειτουργίας δυσκόλευε την εκπλήρωση των πνευματικών τους αναζητήσεων. Για τον λόγο αυτό προσέδωσαν κοινοβιακό χαρακτήρα στην υπό ίδρυση Μονή τους, καθιστώντας την, με την πάροδο του χρόνου, τη μεγαλύτερη σε αριθμό

---

65. Έλλης Παρπαΐρη, «Στον Παρθενώνα του Αγίου Γεωργίου του Αλαμάνου», Τάμις οφ Σάιπρους 13 (1957) 34-36.

66. Α. Παπαευαγόρου, Ιστορία της Ιεράς Μονής Αγίου Γεωργίου, ό.π., σ. 5.

67. Για τον βίο της Ηγουμένης Χαριθέας βλ. Ιεράς Μονής Αγίου Ηρακλειδίου (έκδ.), Η μακαριστή Γερόντισσα Χαριθέα, Λευκωσία 2015.

μοναζουσών γυναικεία Μονή της Κύπρου και σε σημαντικό πνευματικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής της πρωτεύουσας⁶⁸.

Την επαναλειτουργία της Μονής του Αγίου Ηρακλειδίου ακολούθησε, το 1965, με την ενίσχυση του Χωρεπισκόπου Αμαθούντος (1962-1993) Καλλινίκου, η έναρξη των εργασιών ανακαίνισης της Μονής του Αγίου Μηνά στη Βάβλα, από ομάδα επτά μοναχών της Μονής του Αγίου Γεωργίου του Αλαμάνου, με επικεφαλής τη μετέπειτα Ηγουμένη Παρθενία (†1977)⁶⁹. Στη συνέχεια ανακαινίστηκαν και πολλές άλλες Μονές, οι οποίες είχαν μετατραπεί σε «φωλεές ερπετών και κοράκων», εξαιτίας της μακροχρόνιας εγκατάλειψής τους. Για παράδειγμα, το 1968 ξεκίνησε η ανακαίνιση της Μονής του Αγίου Παντελεήμονος Αχεράς στην Αγροκηπιά από ομάδα μοναχών με προϊσταμένη την αδελφή Ευωδία, η οποία εγκαταβίωνε προηγουμένως σε Μονή της Ελλάδας, και τις κατά σάρκα αδελφές Χριστοφόρα και Μηνοδώρα, που μόναζαν στη Μονή της Παναγίας Βοηθείας στη Χίο. Τελικά, το 1971, προσήλθαν στη Μονή ακόμη δύο μοναχές από τη Μονή του Αγίου Ηρακλειδίου, η μετέπειτα Ηγουμένη Καλλίστη και η μοναχή Ευνίκη, οπότε οι εργασίες ανακαίνισης εντατικοποιήθηκαν. Το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα, όμως, η μέχρι τότε προϊσταμένη Ευωδία εγκατέλειψε την Κύπρο και μετέβη σε γυναικεία Μονή στην Πάρο, ενώ οι αυτόαδελφες Χριστοφόρα και Μηνοδώρα, όπως θα γίνει λόγος στη συνέχεια, ανεχώρησαν για τη Μονή του Αγίου Κενδέα⁷⁰.

Στο μεταξύ, το 1971 άρχισαν εργασίες ανακαίνισης της Μονής του Αρχαγγέλου Μιχαήλ στον Αναλιόντα από τη μετέπειτα Ηγουμένη Μαριάμ από τη Μονή του Αγίου Γεωργίου του Αλαμάνου και τη μοναχή Αρχαγγελία από τη Μονή

---

68. Ιωάννη Τσικνόπουλλου, Ο Άγιος Ηρακλείδιος και η Ιερά αυτού Μονή, Λευκωσία 1967, σ. 12-13 (Λευκωσία ²1979, σ. 44)· Αθανάσιου Παπαγεωργίου, Ιερά Μονή Αγίου Ηρακλειδίου, Λευκωσία 2001, σ. 77· Γιάννη Λάμπρου, Κεφάλαια από την Ιστορία και την Κοινωνία της Αθηνάινου, Αθήνα 2014, σ. 597-603.

69. Κωστή Κοκκινόφτα, Ιερά Μονή Αγίου Μηνά, Λάρνακα 2001, σ. 24.

70. Πέτρου Στυλιανού - Νίκης Χριστοδούλου, Άγιος Παντελεήμονας τ' Αχερά, Λευκωσία 1989, σ. 16· Κωστή Κοκκινόφτα, Ιερά Μονή Αγίου Παντελεήμονος Αχεράς, Λευκωσία 2009, σ. 49.

του Αγίου Μηνά⁷¹. Το δε αμέσως επόμενο έτος, 1972, οι προαναφερθείσες μοναχές Χριστοφόρα και Μηνοδώρα, όπως έγινε λόγος προηγουμένως, ανέλαβαν το έργο της ανακαίνισης της Μονής του Αγίου Κενδέα στην κοινότητα Αυγόρου, με την πρώτη να ενθρονίζεται στη συνέχεια στην ηγουμενία⁷². Επίσης, στα πρώτα χρόνια μετά την τουρκική εισβολή ανηγέρθηκαν εκ βάθρων ή ανακαινίστηκαν τρεις νέες Μονές από μοναχές της Μονής του Αγίου Γεωργίου του Αλαμάνου. Η αρχή έγινε το έτος 1975 με την εκ βάθρων ανέγερση της Μονής της Ζωοδόχου Πηγής - Παναγίας του Γλωσσά στο Κελλάκι, σε περιοχή όπου παλαιότερα υπήρχε ερειπωμένο εκκλησάκι, από μοναχές, που είχαν επικεφαλής τη μετέπειτα Ηγουμένη Θεοκτίστη⁷³. Δύο χρόνια αργότερα, το 1977, μια άλλη ομάδα μοναζουσών με επικεφαλής την αδελφή Πανσέμνη (†2018), η οποία αργότερα ενθρονίστηκε στην ηγουμενία, άρχισαν τις εργασίες ανακαίνισης της Μονής της Παναγίας της Σφαλαγγιώτισσας στον Άγιο Αθανάσιο⁷⁴. Παρόμοιο έργο ξεκίνησε επίσης για την ανακαίνιση της Μονής του Αγίου Νικολάου των Γάτων στο Ακρωτήρι, το 1983, από μια τρίτη ομάδα μοναχών, με επικεφαλής τη μετέπειτα Ηγουμένη Κασσιανή⁷⁵.

Την άνθηση αυτή του γυναικείου μοναχισμού επεσφράγισε η ίδρυση άλλων τεσσάρων Μονών στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Αρχικά, το 1991 ιδρύθηκε η

---

71. Πέτρου Στυλιανού - Νίκης Χριστοδούλου, Το Μοναστήρι τ' Αρχαγγέλου Μιχαήλ στον Αναλιόντα, Λευκωσία 1984, σ. 10· Κώστα Παπαγεωργίου, Το Μοναστήρι του Αρχαγγέλου Μιχαήλ στον Αναλιόντα, Λευκωσία 2005, σ. 94-95.

72. Μοναχής Χριστοφόρας, Ο Άγιος Κενδέας και η Ιερά Μονή του εις Αμμόχωστον της Κύπρου, Αυγόρου χ.χ., σ. 48· Ανδρέα Ανδρέου, Αυγόρου, το χθες και το σήμερα, Αυγόρου 2002, σ. 67-71.

73. Ζαχαρία Ραπτόπουλου, Ακολουθία της Ζωοδόχου Πηγής και ιστορικά στοιχεία της Ιεράς Μονής Ζωοδόχου Πηγής (Παναγίας Γλωσσά) παρά το χωριό Κελλάκι - Λεμεσού, Λεμεσός 1984, σ. 22.

74. π. Χαράλαμπου Νεοφύτου, Το μοναστήρι της Παναγίας της Σφαλαγγιώτισσας, Λεμεσός 1998, σ. 20.

75. Ιωάννη Ξενοφώντος, «Μονή Αγίου Νικολάου των Γάτων», Αλήθεια, 14.7.1989· Δημήτρη Καππαή, Ναοί και Μοναστήρια της Λεμεσού, Λεμεσός 1999, σ. 186· Μαριλένας Παναγή, «Πώς μερικές μοναχές ζουν και εργάζονται στο Μοναστήρι του Αγίου Νικολάου σε ένα διαφορετικό κόσμο, χωρίς πάθη», Ο Φιλελεύθερος, 5.9.2009.

Μονή της Αγίας Θέκλας στη Μοσφιλωτή από τις κατά σάρκα αδελφές μετέπειτα Ηγουμένη Κωνσταντία και Ευλογία, οι οποίες εγκαταβίωσαν προηγουμένως σε γυναικεία Μονή του Όρους Σινά, αλλά που είχαν ως πρώτη μετάνοιά τους τη Μονή του Αγίου Γεωργίου του Αλαμάνου⁷⁶. Το ίδιο έτος λειτούργησε και η Μονή της Παναγίας της Αμασγούς στο Μονάγρι από μοναχές, με επικεφαλής τη μετέπειτα Ηγουμένη Επιφανία, οι οποίες είχαν εγκαταβιώσει, για κάποιο χρονικό διάστημα, στη Μονή του Τιμίου Προδρόμου Μέσα Ποταμού, που εχρησιμοποιείτο την εποχή αυτή από τη Μητρόπολη Λεμεσού ως κατασκηνωτικός χώρος⁷⁷.

Το αμέσως επόμενο έτος, 1992, ιδρύθηκε η Μονή των Αγίων Μαρίας και Ραφαήλ στην Ξυλοτύμβου από μοναχές, με επικεφαλής τη μετέπειτα Ηγουμένη Μαρίνα, η οποία είχε στο μεταξύ προσέλθει στο μοναστηριακό οικοδόμημά της, που άρχισε να αναγείρεται το έτος 1989 από την κοινότητα, με πρωτοβουλία του ιερέα π. Κυριάκου Παναγιώτου⁷⁸. Το ίδιο έτος, 1992, ξεκίνησαν και οι εργασίες ανέγερσης της Μονής της Θεοτόκου στα Καμπιά από μέλη της λαϊκής αδελφότητας «Φιλοθέη», που εκάρησαν μοναχές, ύστερα από προτροπή του πνευματικού τους, Ηγουμένου της Μονής Τροοδιτίσσης Αθανασίου, και ανέδειξαν ως Ηγουμένη τη μοναχή Ευφημία⁷⁹.

Στις ανωτέρω Μονές προστέθηκαν τα τελευταία χρόνια άλλες έξι. Πρόκειται για αυτές της Παναγίας της Σαλαμιώτισσας στη Σαλαμιού, το 1996⁸⁰,

---

76. Στέλλας Γεωργιάδου, «Αδελφές στη ζωή και στον Μοναχισμό», Το Περιοδικό, 29.2.1992, σ. 35-39· Κωστή Κοκκινόφτα, Ιερά Μονή της Αγίας Θέκλας, Λάρνακα 1998, σ. 19.

77. Ιεράς Μονής Παναγίας Αμασγούς (έκδ.), Κανών Παρακλητικός εις την Υπεραγίαν Θεοτόκον, επονομαζομένην Χρυσασμασγώτισσαν, χ.τ.έ. 2003, σ. 18-19· Πολιτιστικού Ιδρύματος Τραπέζης Κύπρου - Ιεράς Μητροπόλεως Λεμεσού (έκδ.), Η Μονή της Παναγίας Αμασγού στο Μονάγρι, Λευκωσία 2012, σ. 16-17.

78. π. Κυριάκου Παναγιώτου, «Χωρίς χρήματα, αλλά με αγάπη στη Μονή της Αγίας Μαρίας», Πολίτης, 16.6.2002· Δημήτρη Κυριάκου, Το χωριό μου, η Ξυλοτύμβου, Λευκωσία 2004, σ. 118-119.

79. Κωστή Κοκκινόφτα, Ιερά Μονή Θεοτόκου, Λευκωσία 2014, σ. 41.

80. Ιεράς Μονής Σαλαμιώτισσας (έκδ.), Ιερά Μονή Σαλαμιώτισσης, ένα θαύμα μέσα στους αιώνες, Σαλαμιού 2004, σ. 41· Χριστάκη Γιαννακού, «Επιστρέφουν οι άγιες εικόνες στη Μονή Παναγίας Σαλαμιώτισσας», Ο Φιλελεύθερος, 26.10.2009.

της Παναγίας της Τρικουκκιάς στον Πρόδρομο, το 1997⁸¹, και της Παναγίας της Χρυσοκουρδαλιώτισσας στα Κούρδαλη, το 2004⁸², οι οποίες επαναλειτούργησαν με τη βοήθεια των οικείων Μητροπόλεων, τοπικών παραγόντων ή άλλων φορέων, από τις μοναχές Αγάθη, Χριστονύμφη και Ισιδώρα, αντιστοίχως, οι οποίες εγκαταβίωσαν προηγουμένως σε Μονές στην Ελλάδα.

Επίσης, το 1997 επανιδρύθηκε η Μονή της Παναγίας της Αμιρούς στην Αψιού από τη μοναχή Μαρία, η οποία ρασοφόρεσε τη χρονιά αυτή και ανέλαβε το δύσκολο έργο της ανακαίνισής της. Ακολούθως, λίγο πριν από τον πρόωρο θάνατό της, που συνέβη το 2001, ομάδα μοναζουσών από τη Μονή του Αγίου Ηρακλειδίου, με επικεφαλής τη μετέπειτα Ηγουμένη Μαριάμ, μετέβηκαν στη Μονή και συνέχισαν το έργο της⁸³. Ακόμη, το 2001 ομάδα υποψηφίων μοναζουσών, με επικεφαλής τη μετέπειτα Ηγουμένη Ιουστίνη, εγκαταστάθηκε στη Μονή του Αγίου Νικολάου Ορούντας, και συνέχισαν τις εργασίες ανακαίνισής της, που είχαν ξεκινήσει το 1995 από τον «Όμιλο Φίλων Ορούντας» και άλλους τοπικούς παράγοντες⁸⁴. Τέλος, το 2006, ιδρύθηκε από δύο μοναχές του Αγίου Ηρακλειδίου, με επικεφαλής τη μετέπειτα Ηγουμένη Παναρέτη, η Μονή του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου στην περιοχή του χωριού Φικάρδου, όπου υπήρχε ερειπωμένο μικρό εκκλησάκι⁸⁵.

---

81. Περσεφόνης Ανδρέου, «Ένα νέο γυναικείο πνευματικό λιμάνι», Η Σημερινή, 25.12.1998· Μοναχής Χριστονύμφης, Η ιστορική Μονή Παναγίας Ελεούσας της Τρικουκκιώτισσας, Λευκωσία 2003, σ. 7.

82. Ανδρέα Χρυσάνθου, «Ένα μοναστήρι ξαναζωντανεύει», Ο Φιλελεύθερος, 7.4.2007.

83. Κωστή Κοκκινόφτα, «Το ιστορικό της Ιεράς Μονής Παναγίας Αμιρούς», στον τόμο: Ιεράς Μονής Παναγίας Αμιρούς (έκδ.), Ιερά Μονή Παναγίας Αμιρούς, Κύπρος 2008, σ. 44-45.

84. Σάββα Πρωτοπαπά, «Ξαναζωντανεύει το μοναστήρι του Αγίου Νικολάου», Ο Φιλελεύθερος, 3.12.1998· Μιράντας Λυσάνδρου, «Μετά από δύο αιώνες αναβιώνει η Μονή του Αγίου Νικολάου Ορούντας. Η ανασύσταση μιας Μονής», Πολίτης, 14.4.2001· Μοναχής Ιουστίνης, «Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Ορούντας», Ενατενίσεις 2 (2007) 33.

85. Κωστή Κοκκινόφτα, «Τα Μοναστήρια της Μητροπολιτικής Περιφέρειας Ταμασού και Ορεινής», στον τόμο: Του ιδίου (επιμ.), Ιερά Μητρόπολις Ταμασού και Ορεινής. Ιστορία - Μνημεία - Τέχνη, Λευκωσία 2012, σ. 119· «Ενθρόνιση

Στις μέρες μας λειτουργούν στην Κύπρο δεκαεννέα γυναικείες Μονές, οι οποίες υπάγονται τρεις στην Αρχιεπισκοπή (Αρχάγγελος Μιχαήλ, Θεοτόκος, Παναγία Τρικουκκιώτισσα), μία στη Μητρόπολη Πάφου (Παναγία Σαλαμιώτισσα), μία στη Μητρόπολη Κιτίου (Άγιοι Μαρίνα και Ραφαήλ), έξι στη Μητρόπολη Λεμεσού (Άγιος Γεώργιος Αλαμάνος, Άγιος Νικόλαος των Γάτων, Ζωοδόχος Πηγή - Παναγία του Γλωσσά, Παναγία Αμασγού, Παναγία Αμιρού, Παναγία Σφαλαγγιώτισσα), δύο στη Μητρόπολη Μόρφου (Άγιος Νικόλαος Ορούντας, Παναγία Χρυσοκουρδαλιώτισσα), μία στη Μητρόπολη Κωνσταντίας και Αμμοχώστου (Άγιος Κενδέας), τρεις στη Μητρόπολη Ταμασού και Ορεινής (Άγιος Ηρακλείδιος, Άγιος Παντελεήμων Αχεράς, Άγιος Ιωάννης Θεολόγος) και δύο στη Μητρόπολη Τριμυθούντος (Άγιος Μηνάς και Αγία Θέκλα)⁸⁶. Ας σημειωθεί ότι σήμερα λειτουργούν στο νησί και τέσσερα γυναικεία Ησυχαστήρια, αυτά του Αγίου Βασιλείου στο Μετόχιο της Μονής Κύκκου «Βασιλική», πλησίον της Κεντρικής Μονής, της Αγίας Τριάδας στο ομώνυμο Μετόχιο της Μονής Μαχαιρά στον Λυδροδόντα, καθώς και της Παναγίας Παντάνασσας στον Κοτσιάτη και του Αγίου Μάμα στην Κλήρου, τα οποία υπάγονται στη Μητρόπολη Ταμασού⁸⁷.

Η μόνη από τις Μονές, στις οποίες έγινε λόγος προηγουμένως, που τερμάτισε τη λειτουργία της, είναι αυτή της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στο Καϊμακλί. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο ιδιόρρυθμο σύστημα, που ακολουθούσε και το οποίο απέτρεπε υποψήφιες μοναχές να εντάσσονται στην αδελφότητά της, αφού ελκύνονταν από τα πολλά πνευματικά οφέλη του κοινοβιακού μοναχισμού, στις καλά οργανωμένες Μονές του νησιού. Ας σημειωθεί ότι οι τελευταίες μοναχές της Μονής, πριν από τη μετακίνησή τους σε άλλες γυναικείες Μονές, λόγω ασθενειών και μεγάλης ηλικίας, μερίμνησαν για την υπαγωγή της στα Μετόχια της Μονής Σταυροβουνίου, με την αδελφότητα της

Ηγουμένης Ιεράς Μονής Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου στο Φικάρδου», Ενατενίσσεις 26 (2016) 108-109.

86. Εκκλησίας της Κύπρου (έκδ.), Διοικητική Συγκρότησις της Εκκλησίας Κύπρου και των λοιπών Ορθοδόξων Εκκλησιών, έτος 2018, Λευκωσία 2017, σ. 263-272.

87. Για τα τέσσερα αυτά Ησυχαστήρια βλ. Εκκλησίας της Κύπρου (έκδ.), Διοικητική Συγκρότησις, ό.π., σ. 254, 260, 271.

οποίας διατηρούσαν, όπως αναφέρθηκε, ισχυρούς πνευματικούς δεσμούς από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσής της⁸⁸.

Τέλος, ας αναφερθεί ότι σήμερα λειτουργούν στην Κύπρο και δύο γυναικείες Μονές, οι οποίες ακολουθούν το παλαιό Ημερολόγιο. Πρόκειται γι' αυτές της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στο Αβδελλερό και της Παναγίας Ευαγγελίστριας στην Παλόδεια. Μέχρι δε πριν από μερικά χρόνια λειτουργούσε άλλη μία γυναικεία Μονή, που ακολουθούσε το παλαιό Ημερολόγιο, αυτή του Αγίου Γεωργίου του Σακκά στην κατεχόμενη Αγία Τριάδα, η οποία, όμως, ανέστειλε τη λειτουργία της, εξαιτίας των δύσκολων συνθηκών της τουρκικής κατοχής⁸⁹.

Είναι φανερό λοιπόν, από όσα έχουν εκτεθεί, ότι οι προοπτικές του γυναικείου μοναχισμού στις μέρες μας είναι ιδιαίτερα ευοίωνες και, ύστερα από τα πρώτα δύσκολα βήματά του, κάνει ιδιαίτερα ασητή την παρουσία του στον εκκλησιαστικό χώρο με τους φιλόξενους χώρους του να έχουν καταστεί στις μέρες μας πνευματικές οάσεις για τους κατοίκους του νησιού.

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1

Συνεδρία ΙΒ΄. Τῆ 2α Μαρτίου 1917

Δοσίθεος: Εἶμαι Ἱερομόναχος καί ὀνομάζομαι Δοσίθεος. Κατάγομαι ἐκ Κυθραίας· ἡ πρώτη μου μετάνοια ὑπῆρξεν ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος. Ἀπό τό χωρίον μου ἦλθον εἰς Λευκωσίαν καί εἰργαζόμενη ὡς τεχνίτης. Ἐγνωρίσθην μετά τοῦ τότε ἐν Ἁγίῳ Ἰακώβῳ κατοικοῦντος Καλλιστράτου, παρ' ᾧ ἐπί τετραετίαν διετέλεσα δόκιμος. Τῆ συναινέσει τοῦ Καλλιστράτου μετέβην εἰς Σταυροβοῦνι, ἵνα δοκιμασθῶ, ἄν θά εἶναι καλλίτερον ἐκεῖ· εἰς Σταυροβοῦνι ἔκαμα 2-3 μῆνας καί εἶτα ἐχειροτονήθην Ἱερομόναχος ὑπό τοῦ Σωφρονίου, τῆ αἰτήσει τοῦ τότε Ἡγουμένου Διονυσίου. Ἐμείνα εἰς Σταυροβοῦνι ἀκόμη 4 μῆνας καί ἔπειτα, ἐπειδή ἐκλονίσθη ἡ ὑγεία μου, τῆ συστάσει τοῦ ἱατροῦ καί τῆ προσκλήσει τοῦ Καλλιστράτου, ἐπανέκαμψα εἰς Ἅγιον Ἰάκωβον. Ἐπεσκέφθην τόν Ἀρχιεπίσκοπον, τῷ ἐξέθεσα τά κατ' ἐμέ καί ὅτι ὁ Καλλίστρατος μέ θέλει δι' ἐφημέριον εἰς Ἅγιον Ἰάκωβον. Ὁ

---

88. Ιεράς Μονῆς Σταυροβουνίου (ἐκδ.), Η Ιερά Μονή Σταυροβουνίου, Λευκωσία 1998, σ. 196.

89. Για τις ανωτέρω Μονές βλ. Κώστα Παπαγεωργίου, Κυπριακά Μοναστήρια, Λευκωσία 2007, σ. 157, 433.

Ἀρχιεπίσκοπος μοί εἶπεν: «Ἐάν σέ θέλη ὁ Καλλίστρατος, μείνε». Οὔτε διορισμόν ἔλαβον διά τοῦτο, οὔτε ὑπό ὠρισμένους ὄρους ἀνέλαβον τά καθήκοντα ἐφημερίου. Λογαριασμούς δέν ἐκρατοῦσα τί εἰσέπραττα, διότι καί ὁ Καλλίστρατος πρὶν, ἴσως πρὸ 50 ἐτῶν, δέν ἐκράτει. Ἡ ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐξάρτησίς μου ἦτο ὅτι ἠρχόμην καί ἔβλεπον τόν Ἀρχιεπίσκοπον, ὅταν μέ ἐζητοῦσε· κυρίως, ὅμως, ἤρχετο ὁ Καλλίστρατος, ὡς ὑπεύθυνος...

Δοσίθεος: Τό παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τό θεωρῶ ἐγώ ὡς Μονήν· κατῶκει πρὸ ἐτῶν ὁ Καλλίστρατος Μοναχός μετὰ τινος ὑποτακτικοῦ καί μέ Μοναχόν. Σήμερον δέν ἔχει τοῦτο, οὔτε Μοναχούς, οὔτε Μοναχές· αἱ Μοναχαί ζῶσιν εἰς τά σπίτια των. Πρὸς ἀπόκαρσιν τῶν Μοναχῶν τούτων ἐδόθη πρὶν τό δικαίωμα ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπον Σωφρόνιον. Ἔλλοι τὰς ἔκειραν. Ἐγώ δέ ἀνεδέχθην μερικὰς. Σήμερον ὑπάρχουν πολλά Μοναχαί, ἀλλ' ἐγώ δέν τὰς ἔκειρα· ἄλλαι ἐκάρησαν εἰς Σταυροβούνιον, ὡς καί τινες τῇ συναινέσει τοῦ νῦν Ἀρχιεπισκόπου, τότε δέ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἐνθυμεῖσθε, Μακαριώτατε, ἦσαν δύο γυναῖκες, μήτηρ καί θυγάτηρ, ἦλθον καί σᾶς τό εἶπα· μοῦ ἐζητήσατε τήν γνώμην πῶς τὰς θεωρῶ. Σᾶς εἶπον ὅτι ἡ μητέρα ἦτο κατάλληλος καί μοί εἶπατε τήν μίαν μόνον. Ὅλοι αἱ Μοναχαί εἶναι σήμερον 12 ἢ 13. Εὐρίσκονται εἰς τό Καϊμακλί. Ἐκκλησιάζονται δέ πότε εἰς τόν Ἅγιον Ἰάκωβον καί πότε εἰς τό Καϊμακλίν. Ἔρχονται εἰς τόν Ἅγιον Ἰάκωβον, διότι ἦτο συνήθεια ἔκπαλαι καί διότι ὑπῆρχεν ἐλπίς κάποτε νά ἀποκατασταθῶσιν ὅλοι ἐν αὐτῷ. Δέν γνωρίζω ἂν αἱ εἰς τό Σταυροβούνι καρεῖσαι ἐδέχθησαν τήν κουράν ὑπό τοῦ νῦν Ἡγουμένου ἢ τοῦ Διονυσίου. Ἔσως ὁ νῦν Ἡγούμενος τότε νά ἦτο δόκιμος. Ἐγώ, ὅμως, οὐδεμίαν ἔκειρα.

Μητροπολίτης Κιτίου: Γνωρίζεις ὅτι αἱ Μοναχαί ἀνήκουν εἰς τό Μοναστήριον, ἀφοῦ Μοναστήριον δέν ὑπῆρχε, πῶς τὰς ἀνεδέχεσο;

Δοσίθεος: Ἐπειδή εἶχε γίνει μία ἀρχή καί οὐδεὶς τό ἀπηγόρευσε. Ἡ τελευταία καρεῖσα Μοναχή ἐκάρη τό 1907, νομίζω τῇ συναινέσει τοῦ νῦν Ἀρχιεπισκόπου, καί μία ἄλλη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Μακαρίτου, ὅστις ἔστειλεν ἱερέα ἐπὶ τοῦτο εἰς Ἅγιον Ἰάκωβον· ἐγώ ἤμην ἀντιθέτου ἰδέας. Εἰς τήν τελευταίαν ἤμην παρῶν καί τήν ἀνεδέχθην. Αἱ Μοναχαί ἀποζῶσιν ὑφαίνουσαι καί ράπτουσαι, διότι ἄνευ τοῦ ἐργοχείρου των δέν δύνανται νά ζήσωσι. Ἐπτά τούτων συνέρχονται τακτικά εἰς τά σπίτια των εἰς Καϊμακλί καί κάνουν τὰς ἀκολουθίας των. Δύο ἐκ Λευκωσίας πηγαίνουν κάποτε εἰς Καϊμακλί, μᾶλλον διά περίπατον· ἐνδύονται ὅλοι μαῦρα.

Μητροπολίτης Κιτίου: Δέν ἀπεπειράθης νά τὰς συναθροίσῃς εἰς Ἅγιον Ἰάκωβον ὅλας, ὅπως κοινοβιάσουν; Τίς σε ἐμπόδισεν;

Δοσίθεος: Προετείναμεν τό τοιοῦτο ἄλλοτε εἰς τήν Αὐτοῦ Μακαριότητα τόν νῦν Πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, εἰς τόν Μακαρίτην ὅμως ὄχι, διότι δέν τό

ἐσκέφθην. Αἱ ὑπηρεσίαι, ἅς μοῦ παρέχουν αἱ Μοναχαί εἶναι ἐκκλησιαστικά· σκουπίζουν καί καθαρίζουν τήν ἐκκλησίαν, ἄλλην ἐργασίαν καμμίαν. Εἰς Ἅγιον Ἰάκωβον ἐκκλησιάζονται ὀλίγοι Χριστιανοί. Λειτουργῶ τακτικά τὰς Κυριακάς καί ἑορτάς. Ἔχω ψάλτας μισθωτούς. Ὅταν ἤμην μετά τοῦ Καλλιστράτου, ὑπῆρχον τρία δωμάτια σαθρά, τά ὅποια ἀνεκαίνισα. Αἱ Μοναχαί οὐδεμίαν βοήθειαν πρὸς τοῦτο μοί ἔδωσαν. Ἐγὼ μόνον ἐξώδευσα ἀπὸ τὰς οἰκονομίας μου· εἰργαζόμενη τὸν κῆπον τοῦ Μοναστηρίου, ἐξ οὗ ἐπώλουν φυτά· εἶχον κτῆμα ἰδικόν μου καί τῆς ἀδελφῆς μου. Ἔλλα μὲν ἐξ αὐτῶν, ἄλλα δὲ ἐκ τοῦ Ταμείου τοῦ ναοῦ ἐδαπάνησα καί ἀνεκαίνισα τὰ δωμάτια ταῦτα...

Δοσίθεος: Ὁ Καλλίστρατος κατήγετο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως· ἦτο μοναχός. Δέν γνωρίζω ἂν ἀνήκε εἰς τινὰ τῶν ἐν Κύπρῳ Μονῶν.

Ἐπί τούτοις ἐλύθη ἡ Συνεδρία. Ὁ Κύπρου Κύριλλος, ὁ Πάφου Ἰάκωβος, ὁ Κιτίου Μελέτιος.

Ἀρχεῖο Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, Κῶδιξ Β΄ 1916-1917. Πρακτικά Ἱερᾶς Συνόδου. Μάρτιος 1916 - 25 Νοεμβρίου 1917, σ. 271-280.

2

Συνεδρία Γ΄. Πέμπτη, 17 Μαρτίου 1949

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου συνῆλθεν εἰς συνεδρίαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Μακαρίου, συνεδριαζόντων καί τῶν τριῶν Μητροπολιτῶν, Πάφου κ. Κλεόπα, Κιτίου κ. Μακαρίου καί Κυρηνείας κ. Κυπριανοῦ, παρόντος δὲ καί τοῦ Χωρεπισκόπου Σαλαμῖνος κ. Γενναδίου...

Γυναικεῖαι Μοναί: Ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ἐπικαλεῖται τὴν προσοχὴν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν ὑφισταμένων ἐν Κύπρῳ Γυναικείων Μοναχικῶν Ἀδελφοτήτων.

Μητροπολίτης Κιτίου: Ὑπάρχει μία κατάστασις, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσωμεν. Γνωρίζομεν ὅλοι, ὅτι ὑπάρχουν δύο Γυναικεῖαι Μοναχικαὶ Ἀδελφότητες ἐν Δερυνείᾳ καί Καϊμακλίῳ. Μοῦ ἐζητήθη παρ' αὐτῶν τό ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μου Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ἀλαμάνου, διὰ νὰ στεγασθῶσι ἐκεῖ. Τί πρέπει νὰ γίνη;

Μητροπολίτης Πάφου: Φέρω ἔνστασιν διὰ τὴν ἵδρυσιν Γυναικείας Μονῆς, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὰς ὑπαρχούσας Μοναχάς.

Μητροπολίτης Κυρηνείας: Φρονῶ ὅτι δέν πρέπει νὰ τὰς ἀναγνωρίσωμεν. Οὔτε ἀναγνωρίζω, οὔτε δέχομαι νὰ στεγασθῶσιν εἰς τὴν Μονὴν Ἁγίου Γεωργίου Ἀλαμάνου, διότι φρονῶ ὅτι θὰ εἶναι μία πληγὴ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Κύπρου, εὐχομαι δὲ νὰ μὴν πραγματοποιηθῶσιν αἱ προβλέψεις μου.

Μακαριώτατος: Εἴμεθα ἐναντίον τῶν Γυναικείων Μονῶν, ἀλλά ἀναγνωρίζομεν τὰς ὑπαρχούσας Μοναχὰς, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μὴ ἐπιτραπῇ νὰ γίνουσι ἄλλαι.

Μετά πολλήν ἄλλην συζήτησιν λαμβάνεται, διαφωνοῦντος τοῦ Μητροπολίτου Κυρηναίας, ἡ ἐξῆς ἀπόφασις: Ἡ Ἱερά Σύνοδος, μὴ ἐγκρίνουσα τὴν ἴδρυσιν Γυναικείων Μονῶν ἐν Κύπρῳ, ἀλλ' ἀντιμετωπίζουσα τὴν ἤδη δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν σχετικῶς μὲ τὰς ἐν Κύπρῳ μοναχὰς, αἵτινες οὐδεμίαν ἔχουσιν ἐξάρτησιν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας καὶ δέν ὑπόκεινται εἰς Μοναχικούς Κανονισμούς, ἐγκεκριμένους ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, δέχεται ὅπως αἱ ὑφιστάμεναι ἤδη Γυναικεῖαι Ἀδελφότητες ἐν Δερυνείᾳ καὶ Καϊμακλίῳ, μερίμνη καὶ προνοία τοῦ Ἁγίου Κιτίου, συγκεντρωθῶσιν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Ἁγίου Γεωργίου Ἀλαμάνου τῆς ἐπαρχίας Κιτίου, συντασσομένων δι' αὐτὰς εἰδικῶν Κανονισμῶν, ἀπαγορεύει δέ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν χειροθεσίαν νέων τοιοῦτων Μοναχῶν.

Ὁ Κύπρου Μακάριος, Ὁ Πάφου Κλεόπας, Ὁ Κιτίου Μακάριος, Ὁ Κυρηναίας Κυπριανός.

Ἀρχεῖο Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, Κῶδιξ Πρακτικῶν Ἱερᾶς Συνόδου ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1947, σ. 191-192.

Δημοσιεύτηκε στη Θεολογικὴ Επετηρίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κιτίου Ἐκκλησιαστικὸς Κήρυκας, τόμ. 24 (Λάρνακα 2018), σ. 90-120.